

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลกระทบของการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งจะสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านขวัญกำลังใจของครู
- 2) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1,341 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 6 ที่กำลังเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12,060 คน

กลุ่มตัวอย่างกำหนดตามตาราง R.V. Krejcie และ D.W. Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 724 คน ดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกเป็น ครูที่สอนระดับประถมศึกษาจำนวน 185 คน ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 120 คน และครูที่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 119 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน กำหนดโรงเรียนที่ถูกสุ่มโรงละ 15 คน ได้จำนวน 300 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้ผ่านการเห็นชอบและตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จำนวน 6 คน แล้วนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวนครู 30 คน นักเรียน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบสอบถามช่วงกำลังใจของครู .92 และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน .93

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 724 ชุด ได้รับคืนจำนวน 686 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.75

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC+ แบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ แบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลกระทบของการดำเนินงาน ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.3.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูผู้สอน ส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.2 ตำแหน่งอาจารย์ 2 คิดเป็นร้อยละ 80.3 มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.9 มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.2

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.3 การเข้าเรียนในโรงเรียนจะเข้าเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 46.1 และเข้าเรียนในระดับอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 53.9 โดยแยกเป็นเข้าเรียนในระดับอนุบาลคิดเป็นร้อยละ 44 และย้ายมาเข้าเรียนระหว่างชั้น คิดเป็นร้อยละ 9.9 นักเรียนส่วนใหญ่จะพักอยู่กับบิดาและมารดา คิดเป็นร้อยละ 85.4

5.3.2 ผลการศึกษาด้านขวัญกำลังใจของครู

จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีสภาพขวัญกำลังใจอยู่ในระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลการศึกษาจะเป็นดังนี้

1) ด้านการปฏิบัติงานและการเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ได้แก่ เรื่องโรงเรียนได้รับคำชมเชยแล้วครูมีความภาคภูมิใจด้วย ความภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่ที่ดำรงอยู่ และการได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกของหน่วยงาน

2) ด้านการบริหารงานและการประสบผลสำเร็จ ขวัญกำลังใจสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ เรื่องความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย พอใจงานที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย และการได้รับมอบหมายงานตรงตามความรู้ความสามารถ ยกเว้น เรื่องการพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม และเรื่องความเสมอภาคในการปกครองบังคับบัญชา ที่อยู่ในระดับ "ปานกลาง"

3) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ เรื่องบรรยากาศในการทำงาน ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

5.3.3 ผลการศึกษาผลกระทบด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียน

1) ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเห็นว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ยกเว้นในเรื่องการรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย การมีโอกาสแสดงความสามารถมากขึ้น ความพิถีพิถันในการแต่งกาย และรู้จักช่วยเหลือ

กิจกรรมของโรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับ "มาก"

2) นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับ "มาก" ยกเว้นเรื่องความพึงพอใจในการแต่งกาย การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และการทบทวนบทเรียนในวิชาต่าง ๆ อยู่เสมอ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาผลกระทบการดำเนินงาน ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

5.4.1 ผลการศึกษาผลกระทบด้านขวัญกำลังใจของครู

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพขวัญกำลังใจของครูทั้ง 3 กลุ่ม คือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และที่สอนทั้ง 2 ระดับ มีสภาพขวัญกำลังใจอยู่ในระดับ "สูง" เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านการปฏิบัติงานและการเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพของขวัญและกำลังใจของครูอยู่ในระดับ "สูง" ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิระพันธ์ แสนศรีมหาชัย (2536) ที่พบว่าในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความพร้อมและสามารถปฏิบัติงานได้ในระดับ "มาก" ในทุกด้าน รวมทั้งด้านบุคลากร และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่จะส่งผลต่อการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู ได้แก่ ความเข้าใจและพอใจในแนวนโยบายการมีโอกาสมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน และการได้รับมอบหมายภารกิจและหน้าที่การงานที่เหมาะสม และ ชิด นาสัก (2528) ได้สรุปถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจ คือ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักในส่วนนี้ จึงมีโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน โดยพยายามสร้างแนวความคิดว่า หน่วยงาน คือ บ้านหลังที่สองของตัวเอง เช่น

โครงการโรงเรียนดีเด่น กลุ่มโรงเรียนดีเด่น ซึ่งดำเนินการประกวดทุกปี และอุทัย ธรรมเดโช (2527) ได้เสนอวิธีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจของคนในหน่วยงานไว้ว่า จัดสภาพแวดล้อมในหน่วยงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในหน่วยงาน และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เค้นพงษ์ พลละคร (2511) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ขวัญกำลังใจของคน คือ การทำให้คนมีความรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการทำงาน และการเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน

2) ด้านการบริหารงานและการประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมสภาพขวัญกำลังใจของครูในด้านการบริหารงานและการประสบผลสำเร็จ มีขวัญกำลังใจอยู่ในระดับ "สูง" ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิระพันธ์ แสนศรีมหาชัย (2536) ที่พบว่าโดยภาพรวมผู้บริหารมีความเห็นในเรื่องการบริหารงานในระดับ "มากที่สุด" โดยเฉพาะในเรื่องการอบรมประชุม และสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้บริหารและครูผู้สอน จึงมีความต่อเนื่องในการมอบหมายงาน ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของครูผู้สอนต่อผู้บริหาร ตลอดจนการปฏิบัติงานของผู้บริหารเป็นตัวอย่างแก่ครูผู้สอน หรือแม้แต่ครูผู้สอนเองที่มีความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น เสถียร เหลืองอร่าม (2523) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับขวัญกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ว่า ถ้าได้ทำงานที่เหมาะสมกับเขา การได้รับความยุติธรรมจากผู้บังคับบัญชา ความรู้สึกได้รับการยอมรับจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

จากผลการดำเนินงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะแรก จะประสบกับปัญหาในการดำเนินงานหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องบุคลากรที่มีไม่เพียงพอ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แก้ปัญหาโดยการยืมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในวิชาเอกต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อช่วยสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ต่อมาสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจึงได้บรรจุบุคลากรที่มีความรู้ในวิชาเอก ตามที่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต้องการ เช่น ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาไทย ในขณะนี้พบว่า มีหลายโรงเรียนที่แยกครูสอนแต่ละระดับอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารสามารถแก้ปัญหาในการจัดบุคลากรเข้าสอนได้ และเมื่อบุคลากรสามารถปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถของตนเอง สภาพขวัญกำลังใจก็เกิดขึ้นแก่บุคลากร

3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน จากการวิจัยพบว่า สภาพขวัญกำลังใจอยู่ในระดับ "สูง" ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและแนวความคิดของ ธงไชย ศิทองหลาง (2530) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่า ปัจจัยที่ช่วยดำรงคนไว้ในหน่วยงาน คือ สภาพแวดล้อมในการทำงานและการยอมรับ

นับถือซึ่งกันและกัน และอุทัย ธรรมเดโช (2527) ได้เสนอวิธีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจไว้ว่า บุคลากรจะมีขวัญกำลังใจดี จะต้องมียุทธศาสตร์หลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี คือ "ให้ทุกคนยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน และให้มีความรักความสามัคคีกลมเกลียวกันในหน่วยงาน" และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบอันจะส่งผลในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของครู คือ "การได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน"

ซึ่งจากแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้เสนอไว้ จะพบว่าเพื่อนร่วมงานจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพของบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้

5.4.2 ผลการศึกษาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ในความคิดเห็นของครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ในระดับ "ปานกลาง" โดยเฉพาะในเรื่องการรู้จักแบ่งเวลาและการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ การขอศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และการมีวินัยในการทำงานมากขึ้น ยกเว้น ที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับ "มาก" คือ เรื่องการรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย นักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถมากขึ้น จากความคิดเห็นของครูจะพบว่า นักเรียนประถมศึกษายังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับพฤติกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน และในส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับ "มาก" เช่น การรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย และการรักษาวินัยในการแต่งกาย ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นจำนวนมาก และงบประมาณส่วนหนึ่งได้จัดสรรเป็นค่าเครื่องแบบนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงทำให้การแต่งกายของนักเรียนสะอาดมากยิ่งขึ้น เมื่อเทียบกับหลาย ๆ ปีที่ผ่านมา สำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในระดับ "มาก"

ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในทางที่ดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม ตัวอย่างของรุ่นพี่มัธยมศึกษาที่คอยเป็นแบบอย่างในทางที่ดี ตลอดจนทั้งความสัมพันธ์ ความผูกพันของนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่เคยเรียนร่วมกันมา

โดยตลอด จะเป็นส่วนช่วยในการควบคุมพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีได้

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

- 1) ควรจัดบุคลากรที่สอนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ให้แยกจากกัน เพื่อให้บุคลากรเกิดความเชี่ยวชาญในการเรียนการสอนในส่วนของตน เพราะมีการเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีวัยที่แตกต่างกันในการใช้จิตวิทยากับนักเรียนก็แตกต่างกันไปด้วย
- 2) ควรพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กประถมศึกษา ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ดีของนักเรียนมัธยมศึกษา และให้นักเรียนมัธยมศึกษาเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมที่ดีแก่นักเรียนประถมศึกษา

5.5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรให้มีการวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
- 2) ควรให้มีการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

